

KARIŠKIŲ ŽODIS

Leidžiamas Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyriaus

Kaina. 3 mėnesiams: kartikiama 8 rubliai Atskiri numeriai 30 kop.

Eina vieną kartą į savaitę

Adresas: Krašto Apsaugos Ministerijos Literatūros skyrius (Mickovičiaus g. vė. Nr. 16.).

Nr. 4

Kaunas, birželio mėnesio 12 diena

1919 m.

Mūsų armijos veikimo apžvalga!

[Gegužės 25 — birželio 7 d. ž. m.]

Ivykdinus pirmą mūsų kariuomenės operacijos užduotį — Panevėžio ir Ukmergės punktų užėmimą, iškilo antra tosios operacijos svarbiausia užduotis, kuri yra tame, kad išvyti iš Lietuvos žemių nuožmius rusų atėjūnus.

Galutiną tikslą pasiekimui mūsų dalys visu ištiesu frontu ėmė žygiuoti pirmyn. Kariuomenė žygiavo dviem kryptimi: Panevėžio — Daugpilio geležinkeliu ir Ukmergės — Ežerėnų plentu.

Ukmergės — Ežerėnų krypties dalys veikė į priešininko flangą ir narsiai žygiuodamos pirmyn gegužės 27 d. išvyjo rusus iš Indronišio, Anykščių, Skiemonių ir Aluntos. Priešininkas be atodairos bėgo. Tikrai gegužės 29 d. rusai mėgino sulaukyti mūsų dalių veržimasi, bet didžiais nuostoliais priversti buvo atsitraukti. Rusų pulkai, mūsų žvalgų vejami, bėgo Utenos link.

Mūsų lakūnai ir žvalgai patyrė, kad Utenos rajone raudonarmiečiai sutraukė stambias jėgas, šarvuotuosius automobilius ir ruošiasi mus pulkti.

Mūsų dalys, vokiečiams padedant, nieko nelaukdamos užpuolė priešininką. Išliko smarkių atkaklių kovų. Kiekurį laiką pergaltė svyravo. Priešininkui suteikė daug paspirties latvių dalys ir šarvuotieji automobiliai.

Galų gale rusai neišlaikė galingų mūsų eilių antpuolių ir be mažiausios tvarkos išbėgiojo. Utenos kovose paėmėm karo grobį: 1 šarvuotąjį automobilį, virš 100 belaisvių, daug šovinių, šautuvų ir kito karo turto. Antras rusų šarvuotasis automobilis mūsų artilerijos dėka sunaikintas.

Birželio 2 d. mūsų dalys užėmė Utenos — Vyzėnų — Švedasų liniją ir smarkiai persekiodamos priešininką į vieną dieną pasislinko 18 kilometrų pirmyn, įsistiprinę linijoje Užpaliai — Daugailiai — Tauragnai. Ten paimta apie 40 belaisvių.

Birželio 4 d. mūsų dalys užėmė naują liniją: Vojaišiskiai — Daugailiai — Antalieptė.

Pryšaky nuolat veikė sustiprinta žvalgyba. Pertat įvyko smarkių pryšakinių dalių susirėmimų. Birželio 4 — 5 d. paimta 100 belaisvių.

Nūdien dešnišys mūsų sparnas apsistojo linijoje 15 km. atstumu nuo Ežerėnų. Priešininkas traukia savo jėgas ir, matoma, mano laukytis.

Panevėžio — Rokiškio kryptimi mūsų kariuomenės rinktinės pradėjo žygiavimą pirmyn 26. V. Ypač pažymėtinos Subačiaus sričių kovos, kur įvyko atkaklių varžytinių. Jau gegužės 28 d. mūsų dalių buvo užimti šie svarbesnieji punktai: Daujėnai, Stumbriškis, Subačius ir Surdegiai. Subačiaus rajono kovose ypač atsižymėjo N atsk. bat. 3 kuopa ir N pėst. pulko 5 kuopa. Į mūsų rankas pateko nemaža karo grobio: 2 traukiniai (2 garvežiu ir 60 vagonų), 3 kulkosvydžiai, daug šovinių, šautuvų ir kito karo turto.

Mūsų žvalgai be atvangos sekė priešininko pėdomis geležinkelio kryptimi ir naktį gegužės 29 — 30 d. užėmė Rudilčius ir Račūnus.

Gegužės 30 d. išliko atkaklių varžytinių dėl svarbaus strategijos ir susisiekimą atžvilgių punkto — Kupiškio. Bet jis paimtas ir mums teko grobio: 1 garvežys, 8 vagonai, daug telefono ir telegrafo aparatų. Pryšakinės mūsų dalys įkyriai persekiojo besitraukiantį priešininką ir kovodamos, birželio 2 d. užėmė Švedasus, Panemunėlį, Pandelį ir Kamajus. Panemunėlyje paimtas šovinių vagonas.

Birželio 5 d. mūsų pryšakinės dalys užėmė Abelių. Mums teko 1 kulkosvydis ir 10 belaisvių. Birželio 6 d. mūsų dalys užėmė Žiobiškio — Rokiškio — Kriaunių — Abelių ir Kutninkų kalmo liniją. Pakrikęs priešininkas be atodairos bėgo į Daugpilį.

Abelių — Jelovkos kryptimi mūsų kariuomenė įsistiprino Bieliūnų — Novąją Vies linijoje, o žvalgai pasiekė punktų: Aknista — Onuškis — Suveiniškiai — Dubiai — Jelovka.

Jelovkos stotyje rusai paliko nukautų ir belaisvių. Siaurės srit. nenulstant veikė mūsų narsūs partizanai. Biržų ir Papilio kovose partizanai paėmė apie 100 belaisvių, 5 kulkosvydžius, daug šautuvų, arklių ir kito karo grobio. Birželio 1 d. partizanų būriai užėmė Nemunėlio kranto poziciją.

Karininkas S-las.

Naujas priešas.

Jau greit bus išvartytos iš Lietuvos bolševikų jėgos, jau mūsų tarptautinė padėtis eina geryn ir geryn, bet drauge su tuo atsiranda naujų klūčių ir priešų. Skalant laikraščius galima pastebėti, kad naujas pavojus grėšia mūsų jaunai tėvynei.

Kaip žinome, santarvė pareikalavo, kad rusų generolas Kolčakas, kariaujantis su bolševikais, turi sukurti pavesti tautų sąjungai tvarkyti jo santykius su lietuviais. Tik įsidėmėkim kokį triukšną pakėlė rusų

demokratiškas laikraštis Berlyne „Goloss Rossiji“. Aiškū matyti, kokie demokratai spiečiasi apie šį laikraštį. Yra tai didžios nedalinamos Rusijos svajotojai. Jie nori vėl pavergti mažas tautas, jie tikisi, kad Kolčakas nesutiks su reikalavimais santarvės, bet jie nežino, kad ir mes, lietuviai, taip lengvai nepersiskirsime su savo nepriklausomybe, kad mes matome tik vieną išėjimą ar būt Lietuvai nepriklausomai, ar žlugti jai, bet tik nepasiduoti išnaujo kokioms nors valstybėms.

Mes, kaip grynai demokratai, norime geruoju gyventi su kaimynėmis tautomis, mes nenorime liesti to, kas ne mūsų, bet mūsų šalyje, mes turime patys tvarkytis, nes savo reikalus žinome geriau, negu įvairūs atėjūnai. Lietuvos tauta turi suprasti, kad naujas pavojus, tai ne iškrykę bolševikai, bet rusų gerai susiorganizavusi kariuomenė. Mes, Lietuvos kareiviai ir karininkai, turime gerai suprasti, su kuo gal būt prisieimams dar kovoti. Mes turime jau iškalno rengtis su naują kovą ir parodyti pasauliui, kad esame mylintieji mūsų Tėvynę sūnūs.

Tuojaus reikėtų kareiviams suprantama kalba paaiškinti kas toksai yra Kolčakas ir jo kariuomenė, kokį vergovės jungą neša jie Lietuvai. Tik tautiškai susipratę mes būsime stiprūs ir nė vienas priešas nepajėgs mus pergalėti.

Negalima neatkreipti mūsų kariškos vyriausybės dėmesį, kad mūsų tarpe yra daug grynų rusų pažiūrų karininkų. Teisybė, yra tarp jų ir daug simpatišku ir prielankių mums žmonių, bet vis tik aš bijau, kad jie, pajute, jog netoli jų draugai, nepereitų į kitą pusę. Žinau vieną vadą, kuris uoliai drauge su mūsų kariuomenės veikia fronte ir rodos labai gerai gyvena su mūsų karininkais, bet išsitarus man, kad nuveikus bolševikus mes gal turėsime dar kovoti ir su rusais ne bolševikais, jis tiesiog nustebo pasakęs, kad jis manęs, jog mes tik su bolševikais kovojame, kad mes dėl bendrų rusų reikalų darbuojamės ir kad jis, kaip rusų karininkas, turėdamas dar Jurgio kryžių, jokiū būdu prieš

rusus ne bolševikus nekariaus. Tai vienas iš charakteringų atsitikimų, bet gal jų yra ir daugiau.

Reikia tuojaus pareikalauti nuo svetimtaučių, kurie tarnauja mūsų armijoje, kad jie prieš Lietuvos nepriklausomybę neis, o kurie šitų parašų neduotų, turi būti tuojaus iš armijos pašalinti. Taip pat turime pasielgti su tais, kurie užaugo Lietuvoje, išmintinti mūsų duona, dabar gi tarnauja kitose armijose.

Gerai žinodami, kad buvo aplinkybių, kur gal kas nors iš mūsų piliečių, norėdamas grįžti tėvynėn, atsidūrė tokiame padėjime: ar likti pas bolševikus, ar stoti į priešingą armiją, stojo pas Denikiną, pas Kolčaką arba į lenkų kariuomenę. Tokiems reikia nustatyti laikas, kad jie grįžtų tėvynėn ir jeigu iki nustatytam laikui jie negrįž, tada, žinoma, juos skaityti tėvynės priešais ir jų turta ir visą jų gerybę konfiskuoti.

Mes, kaip grynūs demokratai, savo kareiviją turime auklėti tokioje dvasioje, kad ji gerbtų kiekvieną tautą ir nekelsime jos prieš kitataučius, kaip tai daro kaikurie mūsų kaimynai, aiškindami savo kareiviams, būk lietuviai tamsūs žmonės, savo valstybės nesutvarkys ir t. t. Bet mūsų kaimynai turi suprasti, kad nuo savo, kas mums priguli, mes nekuomet neatsisakysim, ir atmindami savo garbingą Lietuvos praeitį, ginsime taip kaip mūsų bočiai gynė savo mylimą kraštą. Tik uoliau, ir uoliau darbuokimės Tėvynės naudai.

Karin. Baltasis.

Karininkui Jonui Nastopka.

Gegužės mėnesį prasidėjo gyvesnis veikimas mūsų fronte. Ir tuo pačiu laiku mus pasiekė žinia, kad š. m. gegužės m. 18 dieną ties Jariškių kaimu žuvo N-o bataliono kuopos vadas, narsus karžygis, karininkas Nastopka.

V. Mongirda.

KAREIVIS TĖVYNEI.

Del laisvės Tavo ir sūnų,
Del Taves, Motina brangioji,
Pralieti kraują aš žadu,
Šit vaikas Lietuvos artojo.
O laisve, laisve, tu brangi,
Degi krūtinėj taip karštai,
Plačiai Tau skelbiasi garsai,
Visur Tu atbalsi randil..
Del Taves mirti nebijau,
Tu būk tik laisva, o Tėvyne,
Aušra jau teka, — aš matau,
Brolybės žengia jau gadynė...
Jei mirsiu ant garbės laukų,
Priglausk, Tu motina širdinga,
Nesigailėk sūnų aukų, —
Iš meilės del Taves jie dingo...
Meiliai priglauski prie krūtinės,
Palieski mylinčia ranka,
Bučiuok man lūpas — paskutinė, —
Mirties juk siaučia jau banga!..
Miškai lai užia man Tėvynės,
Dangaus man ašaros riedės,
Gėlių vainiką man nupyne,
Sesutės brangios juk uždės...
Raudos man vėjas Lietuvos,
Brolių girdėsiu aš dainas,
Ir lauksiu, trokšiu, aš aušros
Kada jie laisve sau suras!

Jono Debesio

Rusu rojus — kapai.

Ten, kur vasaros saulė teka, kur amžiais, rodos, dangus žemę siekia ir nepasiekia — tame taj gorizonte, kurį ir lietuvių pasakų Alkis nepriėjo, ir Vituolis su savo Juodžiu nepriėjo, pasirodė mažas mažutėlis juodas taškelis. Jis, juodutis mažytis, augo, didėjo; didėjo artinėjo.

Kuo jis arčiauėjo, tuo žemė labiau drebejo, oras sunkiau gaudė, pilkas debesys plačiau dangų niaukė.

Žmonės žiūrėjo į tą juodą rytų tašką ir, į jį įsižiūrėję, iš baimės traukėsi į šalį. O jis, vėsulos ir pilko debesio lydymas, tyčia ant jų užūžė, prieš juos pasidriekė ir, it aičvaras atneštąjį turta, vienus žmones pakratęs, kitus pasigavęs, toliau savo keliu nudundėjo, nušniokštė į vakarus...

Pavasario saulės nukaitintas, drungnų pavasario vėjų nupūstas Liucijaus veidas ir jo rūbai, kuriuos tematysi tik rytų šaly, kur Neva, Volga teka, sakyte-sakė, kad jis ne vieną dieną, ne vieną naktį keliavo, kad kelias jo ilgas buvo.

Liucijus savo jau raukšlėta šypsena ir apgesusiu žvilksniu pasveikino tuos žmones, kurių jau penki metai nematė; laukus, kurių derliumi senai jau negėrėjos; pievas, kurių rasos seniai jau nebraukė ir žiedų neskynė. Pasveikino jis ir miškus, kurių šlamėsio tiek laiko negirdėjo, kurie nešnabzdėjo jam taip ilgai savo užburty, neišpasakojamų pasakų.

Velionis turėjo vos 22 m. amžiaus; sūnus paprasto ūkininko iš Biržų miestelio. Mokslus jis ėjo Biržų miesto mokykloje ir matininkų mokykloje Rygoje. 1915 metais, veržiantis į Lietuvą vokiečiams, velionis pasitraukė į Rusiją. Ten jis buvo paimtas į kariuomenę ir tarnavo, kaip kareivis. Paskiau pastojo į Saratovo karo mokyklą, kurią ir baigė 1917 m. Kuo met išaušo Rusijoje Lietuvos nepriklausomybės obalsis ir lietuviai kariškiai pradėjo spiestis į savo pulkus, velionis tuojau važiuoja į lietuvių batalioną Vitebske, kame ir pasilieka iki paskutinių bataliono dienų. Pagrįžęs į Lietuvą lankė mokytojų kursus ir, užbaigęs juos, pradėjo mokytojauti. 1918 m. lapkričio mėn., pradėjęs vokiečiams trauktis iš Lietuvos, velionis metė mokytojavęs ir užėmė prie Biržų apskrities milicijos tardytojus vietą. Šių metų sausio m., Biržų apskrityje paėmus valdžią kairiesiems liaudininkams, velionis, nebepakešdamas jų darbų, meta miliciją ir su būreliu ištikimų draugų važiuoja į Lietuvos kariuomenę. Atvažiavę į Panevėžį, randa ten bolševikus ir, nebegalėdami toliau važiuoti, grįžta atgal į Biržus. Tenai veda slaptą agitaciją prieš vietinę užgrobikų valdžią. Žinoma, tokie darbai ilgai tęstis negalėjo. Vietinis revoliucinis komitetas, pamatęs, kad jie vėl sugrįžo, pradėjo juos savo susirinkimuose ir mitinguose „kontrrevoliucionieriais“, „baltosios gvardijos agentais“ vadinti ir laukė progos, kad suėmus. Tokios atmosferos nebepakešdamas, velionis š. m. kovo pradžioje su dviem džaugais vėl važiuoja į kariuomenę, bet ir čia juos išstinka nelaimė: bolševikai sulaiko apie Šeduvą ir nugabena į Panevėžio kalėjimą. Kalėjime pusalkani sėdi dvi savaiti, bet jų laimei mieste įvyksta Panevėžio bolševikų įgulos sukilimas. Sukilėliai sudaužo kalėjimą ir išleidžia kalinius, tame skaičiuje pasiliosuoja ir velionis. Dabar jis su didesniu pasirizimu siekia savo užduoties. Šį kartą jam pavyksta laimingai pereiti frontą. Pastojęs į N batalioną, tuojaus gavo eiti kovoti su priešu, visuomet rodydamas draugams kareiviams savo narsumą, išvermę ir pasiaukavimą. Bet

neilgai jam buvo lemta kovoti. Bevaduojant Jariškių kaimą, gegužės 18 dieną karžygiškai žuvo nuo priešų kulipkos.

Ši skaudi žinutė akies mirksnyje apibėgo visą batalioną ir kaip koks sunkus akmuo užgulė ant visų krūtinės.

Š. m. gegužės 28 dieną, griežiant N. pėstininkų pulko kariškam orkestrui ir lydint skaitlingai kariškių ir vietos gyventojų miniai, karžygis Nastopka išskilmingai palaidotas Kedainių reformatų-kalvinų bažnyčios rūsyje greta kunigaikščio Radvilos.

Kiekvienas, kurio krūtinėj mušasi brangi Tėvynės meilė, turi atjausti garbingai žuvusius narsius karžygius, kurie nesigailėdami jaunystės, darbavosi mūsų jaunos atgimstančios Tėvynės labui, kovojo su jos išdavikais ir jų parkviestais plėšikais.

Tebūva Tau, Biržų didvyri, amžina atmintis ir telieka lengva mylimosios Lietuvos žemelė, dėl kurios kovodamas paguldei savo galvą!

Draugas kariškis J. A.

Žvilksnis atgal.

Pereitų metų pabaigoje prasidėjo žygiavimas rusų į Lietuvą. Rusai lengvai užimdavo mūsų žemės plotus, paėmė Vilnių, stovėjo netoli Kauno. Ir lengva buvo jiems eiti pirmyn ir užiminėti mūsų miestus miestelius, nes tuo laiku mes turėjome menkų jėgų veik niekuo negalėjome atsispirti prieš rusų plūdimą.

Paėmus Lietuvos žemlapį mes matome, kad tuomet nedidelis Lietuvos sklypelis buvo likęs neužimtu. Dar viena stipresnė rusų pastanga ir būtume atsidūrę už Lietuvos ribų. Užimtose vietose rusų buvo veda ma smarki agitacija. Tam fikslui Maskva nesigai pinigų, vežimais gamindama mums literatūros ir

Pasveikinęs juos visus jis pradėjo kalbėti savo kelionės draugui apie tą kraštą, kur taip ilgai gyveno, kur taip daug jaunų dienų dingę, kur taip daug neteko kūno ir sielos jėgų.

— „Kas ir pažino tą šalį, dabar jos nepažins. Ten, kur nuo derliaus dirvos linko, dabar dirvonai želia, miškai auga; ten artojas jau nevaikščioja ir savo kieta puslėta ranka nelaimina naujo derliaus ir vaisiaus jau nelaukia; ten giltinė su sėbrų debesiais vien mirties pokilį tekelia...“

Kur kitkart giriose aštrus kirtėjo kirvis kirto ir gamino medžiagą žmogui šalty pasišildyt, nuo lietaus apsiginti,—dabar vien žvėrys teslankioja;

kur amžiais žmogaus ranka statė miestus - skruzdynus, juos dailino, puošė, juose kultūros vaisius krovė, dabar griuvėsiai, mėšlynai vien riogso;

kur fabriku kaminai troškino dangų, kur milijonai žmonių milijonams gamino reikalingų gyvenime daiktų ir uždarbiavo sau duoną, nors ir kieta, juoda—dabar mirtis ten težiūri per tylus, nurūkusius langus;

kur kitkart trobesiai nuo prekių lūžo, plyšo, dabar dulkės kalnus pila;

kur žydėjo, vystėsi mokslas - šviesa, ten dabar tamsoj šikšnosparniai telaksto;

ten pažadėtoji laisvė ir laimė žmonėms kaž kur nuskambėjo per sausą žemę ir nežinia kur dingę: ar saulei tekant su Didžiojo okeano rūkais išgaravo, ar saulei leidžiantys Atlanto okeane paskendo, ar šiaurės

Ledynų okeane sušalo, ar pagaliaus Indų okeane suvirė—tik nėra jų: laisvas tik šaltas aštrus plienas, laisva tik karšta ugnis ir laimingi tik vien numirėliai.

Ir ištikrųjų ten plienas veikia ir ugnis viską degina, ir ištikrųjų ten pažadėtasai rojus kapais virto. Kiek tų žmonių ten pirm laiko miršta! Tūkstančių-tūkstančiai... Nė žemė gali juos suimti, nė gyvųjų rankos užkasti; dabar jau, sako, juos deginsią. Tiek žmogus ten laimingas liko, kad numiręs nė pagarbos, nė karsto jau negauna:

kaip dvėselėnas suguldo juos skersai - išilgai vežimo ir veža į amžino atilsio vietą, kur be maldos-palaiminimo palieka pūti...

Miršta, pūna žmonės nė laimės, nė išsvės nepatyrel... Ir gyvuosius verčia šiandien tą kapinyną, tą mirties šalį ginklu ginti..

Kad žmonės mane laikytų pranašu, ar tiesos skelbėju, eičiau per žemių-žemes, tautų-tautas ir skelbčiau gyvieji žmonės, žiūrėkit į rytų naują kapinyną, kokio pasaulis dar nematė, ir mokykitės gyventi Žemėj; mokykitės būti laisvais ir laimingais, kol gyvi esat, o numirę jau kitą gyvenimą rasit“.

Tai buvo paskutini Liucijaus žodžiai. Tuoju jis nutilo, veldas jo apsiniaukė, ant kaktos raukšlės pradėjo slankioti, ir visas pavirto į vieną gilią tamsią kaip Čiurlionies, mintį, mintį, kokią mažai kas tegalvoja: kaip numylėti žmogų žemėj.

riais siūzdamą įvairių gerai apmokamų agitatorių. Išrodė lyg užimtų vietų gyventojai jau perdėm bus persiėmę jų mintimis.

Bet gyvenimas rodė suvisu ką kita. Mums likosi Kaunas, kuriame prasidėjo nenuilstamas, be paliovos veikimas, kad sudarius jėgą ir pradėjus su rusais karą. Laikinoji valdžia kreipėsi į gyventojus, kviesdama prisidėti prie Lietuvos nepriklausomybės išlaikymo. Mūsų piliečiai atsiliesė ne vien tik žodžiais, bet ir gyvu darbu. Būrių būriais pradėjo plaukti savanoriai, kurie ginklais rankose buvo pasiruošę ginti visos Lietuvos valstybes.

Sunkus buvo pradžios veikimas, daug buvo klūčių, bet jos buvo nugalėtos geru mūsų piliečių noru. Savanorių būriai išaugo į pulkus, į bataljonus. Jų skaičius padidėjo, kuomet buvo paskelbta dviejų metų mobilizacija.

Jėga padidėjo tiek, kad mes jau jautėmės galį pradėti rimtą karą su rusais, kad varius juos atgal iš mūsų žemės. Ir tas mums pasisekė. Jauna mūsų kariuomenė vien pakilusią dvasia be paliovos varė ir varo rusų pulkus. Praeis dar kiek laiko ir ruso batas netrems mūsų laukų.

Pažiūri į žemlapį ir tik tuomet pamatai, ką padarė mūsų kariuomenė, kokius plotus ji išvadavo iš rusų jungo. Ir kyla tuomet įsitikinimas, užsitikėjimas, kad tokią gerą pradžią padarius, bus galima išsiturėti mūsų žemės ribose ir neleisti veržtis Lietuvon įvairiems grobuoniams.

Dabar kyla nauja mintis. Aš pasakysiu, ne tiek nauja, kiek dalinai mūsų užmiršta, susidėjusių aplinkybių nustopinta. Tai mūsų priešai. Su kuo mes kovojame ir nuo ko valome savo žemes. Nuo bolševikų, ar rusų? Pasakysiu — nuo rusų. Ir tą ryškiai reikia pabrėžti. Bolševikų kariuomenėje mes neturėjome rimtų priešų, nes toji kariuomenė buvo priverstinai mobilizuota, ji nesivadavo Maskvos skiepijamoms idėjomis, ir gyvesniam mūsų kariuomenės žygiavimui prasidėjus toji kariuomenė krūptelėjo ir bėgo.

Patsai bolševizmas ingi laikinas užsikrėtimas. Jis dings, bet liksis jo nešėjas į Lietuvą — rusas. Koks jis nebūtų, dešinys ar pats kairiausias, kiekvienas svajoja apie didžią Rusiją, kurioje mes vėla būtume kampionais, kurioje kiti svetimi atėję valdytų mus, jodytų ant mūsų sprandų. Teisingas kadaisia „Lietuvoje“ tilpęs išsitarimas — iš po raudonarmiečių kepurės žiūri į mus Denikino (priešiu ir Kolčako) akys. Turėkime tą omenyje ir būkime viskam prisiruošę. Mes jau kartą apvalėme Lietuvą nuo rusų, jei bus reikalingas apginsime ją ir antru kart.

Sv.

Vlado Parausvinio

Lietuviai kariškiai Rusuos.

(Žiūr. „K. Žod.“ Nr. 3).

Pirmojo organizuoto Lietuvos kariškių suvažiavimo atbalsai.

Savos kariuomenės klausimas frontuose ir garnizonuose. Sumanymas vykti Amerikon tautinių dalių organizuoti. Savos kariuomenės klausimas laikraštijoje. Atsiradimas lietuvių kariuomenės dalių.

Jau laike suvažiavimo blaiviau į gyvenimą žiūrinti kariškių dalis, kuri „apsisprendimais“ nepasitikėjo pasidavė revoliucijos ūpui tik tiek, kiek tarėjo pasiduoti kiekvienas rimtas pilietis, pasiilgęs iškovotos laisvės. Ta dalis atspėjo Rusijos likimą ir savos kariškos pajėgos kaustymą skaitė neatidedamu reikalu.

Suvažiavimo, deja, rezoliucija pakirto jiems šiek tiek energiją, bet prisiminus, kad rezoliucija, kaip iš pradžių paaiškėjo, daugiausia liko išnešta duonkepių ir

J. Bulvydis.

Kovos Krikštas.

(Žiūr. „K. Ž.“ Nr. 3).

Jau švito. Rytuose dangus buvo raudonas, kaip kraujas, ir, tartum, pranašavo kraują. Arklis pradėjo bėgti ristele kalnan. Didis buvo kalnas, jo pakalnė toli tęsėsi ir nuo jo matėsi ir tie nelemtieji Tarnulioniai. Žybčiojo iš ten ugnys, nelemtus daiktus žadėdamos. Kartkartėmis tos ugnys išrodė judinančiomis. Važiavo jau kokį pusvalandį, kol užvažiavo ant kalno viršūnės. Pavažiavę už kalno Paragius netikėtai sustabdė arkį ir iššokęs pririšė jį prie stulpo. Savo draugams liepė paimiti kulkosvydį ir šovinių dėžes. O Juozui trumpai tarė:

— Eisim.

Juozas užklausė:

— Kur?

— Išmėginti, ar gerai šaudo kulkosvydis ir šautuvai, — atsakė Paragius tylomis.

— Kam bereikalo gaišinti šovinių, — tarė mėgstantantis taupyti Juozas, — ir taip išleisim jų daug bolševikų kaktoms pramušti.

— Bus tinkami ir dabar, — tarė Paragius ir parodė ranka į kaimą, skubiai pradėjęs rankomis kasti sniegą.

— Na, o kas? — paklausė vis nesuprasdamas Juozas

— Aš pasakiau: vienoje gričioje, kai tik užeis naktį bolševikai, užžibinti vienam lange šviesą, — višką vienu matu išpasakojo Paragius. — Supranti ir kaski Juozas įsižiūrėjo į kaimą ir ištiesų vienur pastebėjo ugnelę.

— E-e, — tarė jis. — Ta ugnelė kai tik iš mūsų namų.

— Supranti? Na tai kask, — užragino Paragius.

Juozas susigriebė už šautuvo, pavartė jį, ir vėl pasikabino. Paskum greitai pradėjo kasti, kad jam net prakaitas išmušė. Pirštai nuo sniego pradėjo šalti, o paskum įkaito. Povilas ir kiti du tylėdami kasė.

Oras buvo gana šaltas. Joks vėjelis nepūtė ir joks garsas nesudarkė tos šventos tylos. Tik retkarčiais, tai ten, tai čia užgiedodavo gaidys ir vėl nutraukdavo, bijodamas, matyt, kad neperšaltų gerklės ir negautų slogos.

Mūsų kasikai perstojo kasė. Į viena duobę įvilkė kulkosvydį, o kitose kiti atsigulė. Visi apžiūrėjo savo ginklus, o Paragius paklabino kulkosvydį. Paskum visi nutilo, prisilenkė prie sniego ir, tartum, numirė. Tyla vis aplinkui. Berodos čia yra paprastai laikai ir mieko čia nėra ypatingo. Tik viena slaptingoji ugnelė badė akis.

Toli, toli iš kaimo pasigirdo vos girdžiamas arklių žvengimas ir lygiai toli girdėjosi ant sušalusio kelio arklių trepsėjimas.

Visi pakėlė galvas. Paragius skubiai paklabino prie kulkosvydžio ir pasikrapštė po dėžes. Kiti paklabino šautuvais

uznugarinių atstovų, kurie prisidengdami savo kalio reikalais, lengvu būdu davėsi prikaltėti karštomis galvoms, kad jau, girdi, „kraujo užtenka“...

Reikia pasakyti, kad kai kurių kariškių suvažiavimo laiku būta vienos mūsų kariuomenės dalies — atskiro batalijono prie 22 korpuso, kuris išsiskyrė iš lenkų divizijos, nepanorėjęs ten tarnauti ir kęsti lenkų persekiojimų. Apie tą batalijoną tuo laiku kaip tik turėta maža žinių, o laike suvažiavimo paaiškėjo, kad jis yra kuoblogiausiose sąlygose.

Ištirti jame dalyko stovio išvažiavo karininkai Klimaitis ir Juozapavičius (dabar jau boševikų Alytuje užmuštas), kurie surinko daug įdomios medžiagos, kaip lietuviai buvo suverbuoti į lenkų diviziją (mat lietuviai ir lenkų neskyrė, o visur katalikus siuntė į lenkų kariuomenės dalis).

Iškėlė jie eikštėn ir lenkų šunybes, kurios buvo nukreiptos į tai, kad galop vargais negalais generolo Brusilovo įsakymu susidariusį atskirą lietuvių batalijoną išformuoti ir net ačiu gen. Gutoro (lenko) pastangomis dalį iššaudžius.

Tuo laiku atskiram batalijone lietuvių karininkų irgi jau maža buvo. Susidarė jis vien pačių kareivių iniciatyva ir daugiausia ačiu vienam labai energingam ir darbščiam kareiviui Slimiui. Batalijono vadu gi buvo vokietytis Gilmanas, kuris gan gerai sugyveno su kareiviais lietuviais.

Kariškių suvažiavimo laiku pas kai kuriuos karininkus buvo kilus mintis išvažiuoti Amerikon ir ten, būnant instruktoriais, pradėti rengti tautinius pulkus. Buvo sudarytas specialus štabas iš karininkų (Vaitėkūno, Klimaičio, Natkevičiaus, Juozapavičiaus ir Romėikos). Buvo užmegsti ryšiai tuomi klausimu su Amerikos pasirašintu Petrapilyje ir kaip tik tuo laiku atvažiavusia į Petrapilį Amerikos misija. Iš pradžių darbas gan slidžiai ėjo ir, rodėsi, kad išties galima bus išvažiuoti, kadangi amerikiečiai didelio prielankumo rodė, tečiau ilgamitiui pasirodė, kad oficialiu keliu iš rusų negalima buvo išvažiuoti, o amerikiečiai pra-

dėjo abejoti ar bus tikslu leisti Amerikoje taufinėms armijoms kurtis, kadangi tada ir visos kitos tautos, baigiant juodaisiais, to paties panorėtą. Po truputį važiavimo Amerikon reikalas iširo.

Turėjo gi išvažiuoti, proekto prisilaikant, pirma partija iš 18 žmonių (5 karininkai, 1 gydytojas ir 12 karių).

Savos kariuomenės klausimas kuo tolyn, tuo opesnis pradėjo darytis. Nepasitenkinimas kariškių suvažiavimo nutarimu augo. Vienos armijos lietuvių kariškių tarpe buvo padarytas net referendumas, kuris parodė žymią daugumą už savus pulkus.

Nacionalizacija Rusijos armijos pradėjo prigyti. Ir socialistai įvairių tautų reikalavo armijos nacionalizacijos (žiūr. rezoliucija demokratijos pasitarime (demokratiškeskoje sovieščanije) Petrapilyje įvairių tautų socialistų frakcijos pateiktos).

Lietuviai, ypač tie, kurie buvo lenkų ir latvių pulkų paduodavo labai įtikinančius savos kariuomenės reikalavimus. Atsiradimas tautinių dalių: latvių, ukrainiečių, igamių, musulmonų ir pateikimas į jas lietuvių spirte-spyrė reikalą savos kariuomenės. Tie, kurie buvo iš pradžių atkakliais savų pulkų priešais, dabar tampa karšti jos dalininkai. Antrą kartą įvykę pafrontėje suvažiavimai perdėm visi jau neša rezoliucijas reikalaujanti savo pulkų, kaip, pavyzdžiui, suvažiavimai: V armijos, XII-os. Tam tikros armijos, vakarų, ruminų, Kaukazo fronto, pietų-vakarų ir tt.

Esantieji juose lietuviai maždaug, vieną ir tą patį, sako: „principe smerkdami militarizmą ir eidami prie pasaulio nusiginklavimo šiame momente pripažįstame reikalingumą organizuoti lietuvių kariuomenę“).

Tuo pačiu laiku lietuvių kariuomenės steigimo klausimą pradėjo gvildinti mūsų spauda. Laikraščiai

- 1) Žiūr. 1) „Savų pulkų steigimas pribrendo“ Bl. Natkevičiaus (L. Z. Nr. 11).
- 2) Suvažiavimas lietuvių delegatų V arm. (L. Z. Nr. 11).
- 3) „XII arm. (L. Z. Nr. 11).
- 4) Pietų-vakarų fronto suvažiavimas (L. Z. Nr. 13).

Rytuose aušra pasiliejo po visą dangų. Pagal patį orizontą pasirodė juostelė kiek šviesesnė. Jau kai muose ten ir šen pasirodė ugnelių. Po pakalne ant sniego vaidenosi tamsūs šešėliai. Ant kelio rodėsi kaž kas judantis, tamsus.

— Čia yra, — manė Juozas, — mūsų brangieji sveteliai.

Trepsėjimas padidėjo ir jis aiškiai buvo girdėti toj pusej, kur matėsi tamsūs šešėliai. Juozas įtempė ausį ir išgirdo vos girdimą rusišką keiksmą. Nebuvo abejonės, kad „jie“ čia pat. Kiek trukus jau buvo girdėti labai aiškiai rusų kalba. Arktų trepsėjimas girdėjosi dar aiškiau.

— Na, vyručiai, laikykimės! — tarė išnetyčių Paragius ir vėl paklabino kulkosvydį.

— Paukšt-tra-ta-ta-ta! — pasigirdo šaltame ore.

— Ta-ta-ta-ta! — pasigirdo atbalsis.

Juozas kruptelėjo. Skubiai nutiesė šautuvą rusų kalbos link ir šovė. Šovė ir jo drangai:

— Paukšt-paukšt-paukšt-ppaukšt!

Nakties tyla prisipildė garsais ir jų atbalsiais. Pakalneje labai aiškiai pasigirdo rusų dvejetainas keiksmas ir bėgiojimai, paskui gi šen ten sužibo ugnys.

— Z'sss-z'sss-z'sss! — prašvirkštė ore pirmos ugnies bitelės. Viena visai arti prašvirkštė ir trenkus jai į sniegą iššiko visos debens smulkučių snieguolių.

Juozas pirmą sykį buvo tokioje padėtyje. Jis tai vis tik buvo išsivaizdinęs kitaip, daug baisiau. Išties gi tai buvo visai nebaisu, visai kitaip, negu pirmiau jis tai manė. Baimės visai nebuvo, ir Juozas daug daugiau drebindavo kelnes, kada gimnazijoje „cum

isticum“ atsiradavo dveigė, negu dabar, kada nuo tokio vieno švirkštiko prigulėjo visas jo gyvenimas. Kulipkos betvarkiai lėkė — vienos virš galvų, kitos sučiaudavo per sniegą, sukeldamos snieguolių, kitos pro ausį pralėkdavo, niūnirodamos kažkokią ilgesio, rodos širdies skausmo melodiją.

— E-ė... kaip tik „Requiem aeternam“ gieda, — tarė sau ramiai Juozas.

Štai viena atsimušė į kulkosvydžio skydą. Paragius skubiai atitraukė jį kiek atgal, pastatęs jį šiek tiek žemiau.

Juozui gi nubodo gulėti, nes jam begulint apšilo sniegas ir sušlapio milinė. Jis pasikėlė ir atsisėdęs ant vieno duobės krašto tiesdavo ten šautuvą, kame tik žibtelėdavo ugnelė. Tada jis paspausdavo savo šautuvo šuniuką ir kiekvieną sykį šautuvas jam atsimušdavo į petį. Matyt jau buvo to šaudymo šokių tokių išdavų, nes po kaikurio laiko pasigirdo tokių „stiprių“ keiksmų, kad raudona padangė rytuose dar labiau raudonavo, išgirdusi Lietuvos padangėse tokius žodžius visokiuose pavydaluose. Vienas, turėjęs, matyt, krūtine, kaip kalvio dumplės, kriokė, kaip pasitęs:

— Tovarščai, pomogite...

Paragius jautėsi kuo smagiausiai. Jis, paleidęs keliolika ar keliasdešimt šūvių, sustodavo, tartum duodamas savo kulkosvydžiui atsikvėpti. Palaukęs kiek, ypač užgirdęs kokį labiau įtariamą balsą, pasukdavo ton pasėn savo „lakštingalą“, ir malonus „ta-ta-ta-ta“ skambėjo po apylinke, džiugino jo širdį. Ugnelės pakalneje vis dar žibtelėjo, bet jau trunkamos atgal. Paragius sukmandavo.

skiltyse pradėjo rodytis šiuo klausimu ir karštos polemikos. „Lietuvių Balse“ (NN 32, 33, 34) A. Graurokas rašė ilgus straipsnius, išrodydamas savo pulkų steigimo reikalingumą. „Naujoji Lietuva“ (N 10, 18) P. St. prirodinėjo jų žalingumą, bijodamasis, kad lietuviams neprigytų „militarizmas“. Logingų su stambiais prirodymų motyvais už pulkus laikraščio „Santara“ priede „Laisvės karininkas“ davė karininkas Pranas Klimaitis, kurio argumentų, deja, niekas nesumušė. Daug straipsnių šiuo klausimu spausdino bolševikų „Tiesa“ (N 6, 27 ir kituose), pusiau bolševikų laikraštis „Socialdemokratas“ (N 4) kurių pirmutinis ir paskutinis argumentas prieš pulkus, tai buvo baimė skerdynių, kas keistai išrodė, kadangi šių laikraščių ideologai, kaip iš gyvenimo gerai žinome, labai jas mėgsta*).

Klausimas lietuvių kariuomenės steigimo Rusuos galop suvis pribrendo. Kareiviai pundais laiškų apiberdavo kariškių organizacijas su prašymais rengti lietuvių kariuomenę.

Laiškuos rašydavo: „esame polskoj divizijoje, kur mus persekioja ir spaudžia“, arba „gyvename su ruskais girioje, kaip kokie palikuoniai“, „gelbėkite mus iš ruskos kuopos“, „norime stoti už Lietuvos bendrą darbą“, rašydavo jie. Suprato visi, kad kaip ir nesiorganizuoti, bet esant Rusuos beveik tūkstančiui pulkų, ir juose lietuvių po 2—3 ar daugiau joks organizuotas darbas yra negalimas. Jie gi patys vis jautėsi užguitais, iš savųjų išskirtais. „Galop“, kaip „Laisvo Žodžio“ Nr. 11 straipsnyje Bl. Natkevičiaus „Savų pulkų steigimas pribrendo“, parašyta „negali lietuviai iš kaž kokios malonės likti rusų pulke, kada jo draugas igaujis, latvis, galindas**), atsisveikindamas važiuoja į savąjį. Be to juk formavimo laikas turi suteikti juk ir poilsio, kurio lietuviai ypač reikalingi,

*) Plačiai apie tai galima rasti „Laisvo Žodžio“ (Nr. 10, 11, 15) I. Elisono straipsnyje „Lietuvių kariuomenės klausimas“.

VI. P.

***) Ukrainietis. V. P.

nes dažnai girdi kalbant: „trečias metas apkasuose, į atostogas nėra kur važiuoti, o taip ir ateina mintis užsirašyti į lenkų pulkus, kurie užpakaly formuojasi“...

Tokioms apystovoms esant, Kariškių Sąjungos Centro Vykdomasai Komitetas, nujautęs ūpą kareivių ir gavęs iš visų didžiulių kariškių organizacijų pritarimą, verčiamas buvo pradėti uoliai rūpintis lietuvių kariuomenės klausimu.

Dar iš Kerenskio valdžios buvo gautas Dinaburgo karo apygardoj steigti lietuvių pulką, paskiaus „glavkoverkas“ Krylenka dar leido organizuoti atsargos batalioną Smolenske, iš seno tvarkėsi atskiras prie 22-o korpuso batalionas. Pradėjo atsirasti ir kitos lietuvių kariuomenės dalys.

(B. T.).

Sanitarijos reikalai.

Žinoma, kad kiekvienos pasaulio kariuomenės gerovė priklauso nuo trijų faktorių — rikiuotės, intendantūros ir sanitarijos. Kol kiekviena jų galinga ir visos jos sutartinai atlieka bendrą darbą, tolei ir kariuomenė yra galinga. Bet vienai jų kiek nusilpnėjus — žiūrėk ir kariuomenės galybė nyksta.

Plačiose mūsų kariuomenės miniose nėra aiškaus apie tai supratimo. Jei kareiviai kuomet tarpe savęs kalba apie grėsiantį jiems pavojų, tai kalbama apie kulipkos ar durtuvo pavojų. Bet užmirštama, kad esant kariuomenėj jiems grėsia pavojus ir nuo nematomų priešų — iš pusės įvairių užkrečiamų ligų nešiotojų. Reikia tik priminti, kad praeito šimtmečio karų laiku vien dėmėtąja šiltine žuvo kareivių daugiau, negu nuo ginklų. Taip, kare su turkais 1877—78 m. rusų kariuomenėj įvairiomis šiltinėmis sergančių ligonių buvo 199,537, iš jų numirė 43.985 žmonės, nuo ginklų gi žuvo 34.742.

— Na, vyrai, jiems lauktuvių nusiuntėm. Dabar važiuosim toliau.

— Tai ir jau?! — nustebėjo Juozas, — dar permaža pavaišino!

— Važiuosim kiton vieton už miško. Per tiek kelionės raudonieji gal vėl išalks, — tarė Paragius, traukdamas kulkosvydį atgal pakalnėn.

Paragiaus draugai prišoko ir padėjo nunešti kulkosvydį apačion ir įkelti jį į roges. Likusieji, dar paleidę dešimtį šovinių, sugrįžo prie arklio. Nepratęs arklys nerimavo nuo kulipkų virš kalnelio švirksčėsi ir blaškėsi į visas puses. Vos Juozas atleido jį, jis šoko taip, kad Juozas, netekęs lygsvaros, pargriuvo rogėna, arklys gi, kojomis vos žemės siekdamas, lėkė zovada taip, lyg jį vijo šimtas vilkų. Važiuojant Paragius paklausė Juozo:

— Na ko? Ar nesigaili, kad stojai kovon? Ar gal geriau būtum padaręs namie ant krosnies likęs?

— Ko ir bekalbėti, savaimė aišku, — atsakė Juozas.

— Taigi, — pridėjo Povilas. — Mes dabar tikri Lietuvos kovotojai.

Arklys greit prilėkė prie miškelio ir jau risčia bėgo. Aušra buvo jau didelė ir aiškiai matėsi daiktai. Važiuojant vienas Paragiaus draugų Putrius ilgai raudėsi savo daiktuose. Galop išrausė nedidelį katiliuką, kurį pasidėjo šalimais.

Pavažiavę kiek mišką sustojo. Paragius dar pavaręs arkli iki miško krašto ir ten įvažiavęs gana gilion duobėn, priėjo jį prie kelmo, pats pradėjo vilkti kulkosvydį lauk. Tuo tarpu Putrius užsimovė katilą

ant galvos. Povilas pirmas tai pastebėjo ir paprunkštė juokais. Putrius, nepatenkintas tarė:

— Na, tu kvaily, ko juokies?

— Karo žmogau, ką tu užsidejai? Žiūrėkit vyrat, ką jis užsimovė? — tarė Povilas.

— Cha-cha-cha-cha! — visi nuleido juokais, neatsižvelgiant į padėties rimtį.

— Kvailiai, jūs neišmanot patys, ko juokiatės. Ar jūs nematėtė vokiečių su katilais. Juk jie tam ir yra, kad kulipka nepramuštų jų ir neįlistų kakton, — murmėdamas tvirtino Putrius.

— Einu laizyboms, kad tave greičiau nušaus, negu mane, — sušuko Juozas.

— Eik gultų. Plėpėk niekus ten, — netikėdamas tarė Putrius.

— Gerai, gerai, o jei tavo katilas juodas, o viskas aplink balta, visur sniegas. Tai aš ir už mylios pamatysiu tavo katilą. Tada ir kvailys pataikins į tave, — tarė Juozas.

Putrius greit nusivožė katiliuką, pavartė rankose, apžiūrėjo jį iš visų pusių, pagaalvojo ir greit jį pamurdė į sniegą, katilas aplipo sniegu. Ir vėl uždėjęs katilą ant galvos, linksmi tarė:

— O dabar mano katilas kur kas geresnis už jūsų kepures.

— Abejoju, ar jis atsispirs kulipkai. Bet, vyručiai, ko čia stovim. Į darbą — užragino Paragius.

(T. b.).

Serbijoje šio pasaulinio karo laiku dėmėtąja šiltine mirė 48.000, daugiausia kareivių tarpe. Serbų kariuomenė liko nusilpninta ne priešų, bet ligoms siaučiant.

Nors šiltinės ir kitos užkrečiamos ligos slaučia kaimuose ir miestuose, ypač paskutiniuose jos giliai išsiplėčia, bet kariuomenėse jos randa sau irgi patogias, palaikančias jų plėtojimosi aplinkybes. Ligos plėtojasi ten, kame viešpatuoja nešvarumas, tirštai gyvenama sunkių darbų ir blogo valgio nuvargintų žmonių. Karo metu esant fronte, kuomet ištisomis savaitėmis dieną-naktį grūmiasi su priešų, kareivis liekasi nešvarūs ir nusilpsta kūnu.

Visų šalių kariuomenių vyriausybės gerai supranta kaip greitai ligos išardo kariuomenę. Tatoi visais būdais stengiasi karo laiku palaikyti kareivių jėgas, didinant valgio vacijonus, gaminant atsakančią drabužį ir avalinę. Taip pat rūpinasi, kiek tai karo aplinkybės leidžia, palaikyti kareivių tarpe švarumą. Bet čia dažniausia sutinkamos nevisuomet apgalėtinos kliūtys — pačių kariškių nerangumas ir nesąmoningumas. Kurios šalies gyventojai yra pasiekę aukštesnio kultūros laipsnio, tos šalies ir kareivis daugiau palinkęs prie sąmoningo pildymo sanitariniai-gigijeniškų nurodymų. Tuo žvilksniu didelis skirtumas tarp rusų ir vokiečių kareivio. Mūsų lietuvis kareivis jei ir nėra dar pasiekęs aukšto kultūros laipsnio, bet stingsta jame gerų norų. Tas darbas atlikti reikalinga ne vien pulko gydytojams, bet dar arčiau prie kareivių esantiems karininkams. Į sanitarines kareivio aplinkybes — butas, avalinė, valgis, vanduo — turėtų būti visuomet kreipjama mūsų karininkų dėmes. Paskaitomis ar lekcijomis nepripratinsime kareivio prie švarumo. Mes pasieksime tikslo tik nuolatiniiais patėmijimais, patarimais ir nenuilstančiu apie tai triūsu. Kuomet kareivis supras, kad dėmėtoji šiltinė persiduoda viens kitam per blusas ir utėles, o vidurių šiltinė, kruvinoji, cholera ir kitos ligos per nevirintą vandenį ir nešvarų valgį, tuomet bus galima reikalauti, kad kareivis sąmoningai palaikytų savo buto ir drabužių švarumą, tuomet pats kareivis vengs gerti nevirinto vandens ir apskritai užlaikys kūno švarumą. Tik tas supratimas, de ja, „neįskiepjamas“ kareiviams viena diena, bet reikalauja „šventos“ kantrybės ir pasiryžimo ne vien karo gydytojų, bet ir pačių kariškių. Tik suvienytomis jėgomis galimas pasisekimas ir tai tik tuomet, kuomet mūsų kariškiai giliai atjaus ir įvertins pamatinių sanitarijos reikalavimų vykdinimo svarbumą.

Gydytojas I. M.

KAREIVI! Jei kovodamas su priešu tu saugaisi priešo kulpkos, tai saugokis ir tu „kulpkų“, kurios įskiepija dėmėtąją šiltinę, — saugokis blusų ir utėlių, nes tiktai jos vienos su savimi neša dėmėtąją šiltinę.

Atmink, kareivi, kad praeitame šimtmetų karų laiku daugiau yra žuvę kareivių nuo užkrečiamųjų ligų, negu nuo priešų ginklų. Taigi saugokis užkrečiamųjų ligų! **Jei nenori dėmėtąja šiltine užsikrėsti — būk visuomet švarus nuo gyvų daiktų, nes jie įskiepija šiltinę.**

Jei gersi tik virintą vandenį, švariai užlaikysi valgomus daiktus, rankas, ir visuomet mylėsi švarumą, apsiginsi nuo vidurių šiltinės, kruvinosios, choleros ir kitų ligų užsikrėtimo.

Karo Gydytojas.

Žinios.

Iš rusų nelaisvės. Mūšyje prie J. miestelio tarp kitų pateko į nelaisvę du suvalkiečiai: Petras J. ir Konstantinas A. Abu nuo Mariampolės, sūnūs neturtingųjų ūkininkų.

Paėmus nelaisvėn, rusai juos nuvarė pėsčiais į Vilnių, kur išlaikė tris dienas ir toliau vežė traukiniu per Minską — Smolenską į Maskvą. Maskvoje Tagankos rajone yra įtaisyta belaisviams stovykla, kur ir pateko visi mūsų belaisviai. Ten be jų buvo belaisvių iš Kolčako ir kitų kariuomenių. Visi jie turėdavo eiti į darbus — kasti sniegą (nes tai buvo žiemos laiku), valyti kiemus. Į dieną gaudavo $\frac{3}{4}$ sv. duonos, kas Rusijoje yra daug. Bet kitas valgis buvo suvisu menkas ir visą laiką reikėjo badauti.

Tasai nuolatinis badavimas paveikė į kai kuriuos mūsų belaisvius ir bolševikų prikalbinti, jie perėjo į rusų pusę. Tokius tą pačią dieną paskyrė sergėti kitus draugus.

Visi mūsų belaisviai negerai jautėsi ir pirmaiprogai pasitaikius rengėsi bėgti. Kai kuriems tai ir pavyko. Keturius jų nuvarė darbams į vieną Pamaskvo dvarą. Iš žodžių sprendžiant, tai buvo komunos dvaras, nes be mūsų belaisvių, jame dar dirbo 14 rusų. Dvarė mūsų belaisvių nelabai žiūrėjo bei sergėjo, tai jie ir nutarė bėgti. Bet vienas susirgo, jį nusiuntė į ligoninę ir bėgo tik likusieji trys.

Sekmadienyje po pietų jie nuėjo į netoli esančią girią ir galvojo apie tolimesnę kelionę. Visi trys nemokėjo rusų kalbos, o galėjo tik paprašyti valgio ar šiaip ko reikalingesnio. Užtat atminė miestus pro kuriuos juos vežė ir, saulės žiūrėdami, traukė į vakarus. Šimtą su viršum varstų paėjus įlipo į traukinį, ir juomi atsidūrė netoli Smolensko. Smolensko miesto vis tik neprivažiavo, bet jį apenkė, apėję pėsti. Taip pat padarė prie Minsko, Molodečno ir paskui jauėjo Vilniaus linkui. Keliavo vis kaimais, nes čia lengviau buvo išvengti rusų kareivių, čia žmonės jiems ir valgyti duodavo, jei tik patys turėjo. Buvo nemaža ir tokių vietų, kur tikrai patys ūkininkai gyveno pusbadžiai. Jeigu kelionėje jų kas ir užklaudavo kas jie tokie esą, tai atsakydavo „plėčiki, austrijaki“. Nes įvairiais keliais eina iš Rusijos į savo tėvynes daug belaisvių. O grįžta vėlai, nes ilgai gulėjo ligoninėse.

Besiartinant Vilniaus pasimetė vienas sankeleivis. Mat vieną naktį apsinakvojo gretimuose kaimuose ir negerai susitarė susieiti. Atėję paskirton vieton kits kito nerado.

Arčiau fronto pradėjo rodytis rusų kareiviai. Vieną kartą pabėgėliai matė tris raitus, paskui keturius pėsčius. Rusai nepastebėjo mūsų belaisvių, nes jie gerai slapstėsi.

Apie Molodečną sutiko lenkus. Lenkai manė, kad tai rusai. Išaiškinimui nusivarė į komendantūrą. Paaiškėjus, kad jie lietuviai, o ne rusai, juodu nuvežė į Vilnių ir toliaus per Kaišėdorus paleido Kaunan.

Bėgusieji belaisviai grįžo atgal į savo dalį, o nenuėjo tiesiai į namus. Ir tik iš dalies gauna atostogų.

— Bet į Mariampolę ir pėsti nueisime, ne tieb nuejome... — pasakė tie du karžygiu šypsodamies.

Kar. V.

Užkliuvęs vienu reikalu į vienos mūsų kariuomenės dalį, pasiebėjau du netinkamu apsiereiškimu. Ten, kur randasi dalies štabas ar keliose vietose prie sodelio yra parašas: „Kareiviams įėjimas užgintas“ Ka tai reikštų? Jeigu būtų parašas: „neturintiems rei-

kalo įėjimas draudžiamas“, galima būtų suprasti, bet kokios ten privilegijos būtų tik kaž kuriems — nesu-pratau.

Einu toliau. Išbėga jauna mergaitė ir šaukia: „Furman, furman!“ ir ką gi? Atbėga labai greitai jaun-as kareivis. Mergaitė kaž ką lenkiškai jam sako, o šis, pridėjęs ranką prie kepurės, atsako: „slucham, za-raz“. Iš viso ko supratau, kad „furmanui“ buvo įsa-kyta arklius užkinkyti. Ir vėl ką tai reiškia? Nejaugi mūsų nepriklausomybės gynėjai pavirsta į „furmanus“ ir dar juos jaunos mergaitės lenkiškai komanduoja.

M.

P. miestelyje stovi N pėstininkų pulko dalys. Neturėdami nuosavios bažnyčios, tos pulko dalys nau-dojoosi parapijos bažnyčia, kur nuo 9 val. ryto kas šventadienis būdavo pamaldos tyčia kariškiams laiko-mos. Buvo sumanyta ir gyvenimas pradėdama vyk-dinti, kad pulkas turėtų mišrą chorą, kuris giedotų lai-ke pamaldų bažnyčioje ir dainuotų laike, kariškiams rengiamų vakarų, koncertų. Tam tikslui buvo sukvie-stos dainininkės, daugiausia pirmiau giedojusios bažny-čioje ir, joms sutinkant dalyvauti pulko choro, buvo nustatyta, kas turi būti bažnyčioje giedama. Bet čia sutiko kliūčių. Atėjus paskirtoje valandoje bažnyčion, choras rado vargonus užrakintus. Pasirodė, kad dėl to dalyko nebuvo susitarta su klebonu. Čia, kad taip atsitiko, nes gražus bažnyčios choras ir mūsų liaudies dainelės labai įvairina nuobodų kartais kareivio gyvenimą.

Aurelė.

Kareivio lai kas.

Sunkūs ir vargūnų metai tenka mūsų tėvynei Lie-tuvai. Ir negalima pasakyti, kad šitas Lietuvos vargas greit pasibaigs. Kaip laivas supasi ant jūrų, taip mū-šų Lietuva vargų vargelių supama, priešų spaudžiama.

Kad tas laivas nenukryptų ir nenuskęstų jūrų gli-lamon, reikalinga irtis pirmyn. Apsaugoti jaunai mū-sų tėvynei nuo priešų, reikalinga kariuomenė. O kad ta kariuomenė gintų savo tėvyne, pirmiausia reikia įkvėpti Tėvynės meilę.

○ kaip ta meilė įkvėpti?

Būtinai reikia pasirūpinti, kad kiekvienas Lietuvos kareivis visuomet turėtų lietuvių laikraščių ir knygų. Tuomet mes būsimė stipresni dvasta ir lengvai galėsi-me nuo kiekvieno priešo ne vien kardu, bet ir žodžiu apsiginti.

Kareivis Kazys Nasutavičius.

Lietuvos Studentijai.

Studentų susirinkimui šių metų birželio mėn. 4 d. natarus, šaukiamas Lietuvos studentijos susivaziavimas. Susivaziavimas bus Kaune š. m. birželio 15 d. sekma-dieny 10 val. ryto. Susivaziavimo butas bus nurody-tas vėliau.

Dienotvarkė šokia:

- 1) Laik. Stud. Org. Komisijos pranešimas;
- 2) Prezidiumo rinkimas;
- 3) Studentų organizacijos klausimas:
 - a) Studentų sąjungos reikalas;
 - b) studentų sąjungos įstatų aptarimas;
 - c) studentų sąjungos organų rinkimas;
- 4) Tolimesniųjų studijų ir lavinimosi klausimas;
- 5) Bėgamieji reikalai;
- 6) Narių sumanymai.

Visų studentų draugų ir draugų (kariškių ir ne-kariškių) prašome būtinai dalyvauti.

Smulkinių žinių galima gauti Lietuvos Spaudos Biure (banko namai, Duonelalčio gatvė Nr. 50 kamb. 6) nuo 8 val. ryto iki 3 val. po piet.

Laik. Stud. Organ. Komisija.

Kiekvienas Lietuvos pilietis, sekantis politikos, visuomenės ir pasaulio gyvenimą, turi kasdien skaityti laikraštį

„LAISVĖ“.

„Laisvė“ yra tikrasis mūsų visuomenės pobūdžių ir siekimų atspindis.

„Laisvė“ gina darbo žmonių reikalus ir siekia prie tikrosios Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės.

„Laisvė“ suteikia tikriausių žinių ir aiškiausiai nušviečia Lietuvos reikalus.

„Laisvė“ tinka kiekvienam, kaipo pažangus bešališkas, akylus ir atvirai rašas laikraštis.

„Laisvės“ Redakcijos adresas: Kaunas, Ožėškienės g. Nr. 3.

„Laisvės“ kaina: 1 mėn. 8 auks., atskiras numeris 30 skatikų.